

Tilburg University

Economische politiek

Kaag, H.A.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1935

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kaag, H. A. (1935). Economische politiek. *Maandschrift Economie*, 1(2), 54-62.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMISCHE POLITIEK.

Nos seuls regrets c'est que l'on ait tant tardé
et que l'on n'ait pas rattaché le franc à la livre
sterling, ce qui constituait la solution la plus sûre.

Prof. F. Baudhuin.

La Devaluation du Franc Belge — Brussel '35.

In het vorige artikel kwamen wij tot de conclusie, dat er in de economische politiek van het kabinet noodzakelijkerwijze een dualisme moest ontstaan, doordat men eenerzijds overtuigd was van de noodzakelijkheid het binnenlands prijsniveau aan dat van het buitenland aan te passen, anderzijds echter, vooral bij de beoordeeling van afzonderlijke bedrijfstakken, tot de conclusie kwam, dat de prijzen te veel waren gedaald.

In de praktijk bleek het kabinet telkens weer voor de moeilijke keuze te staan, aanpassing aan buitenlandsche prijsverhoudingen, of herstel van voor het bedrijfsleven catastrophale prijsdalingen. Aan dat dualisme valt slechts te ontkomen, door het opgeven van de bestaande muntpariteit.

Wij zagen verder ook, dat een constructieve welvaarts-politiek als door het kabinet in zijn program geschreven, noodzakelijkerwijze in botsing moest komen met de voorzieningen, welke de Nederlandsche Bank als bewaakster van den gouden standaard, moest nemen.

Indien men de voorafgaande beschouwingen als juist aanvaardt, ligt de conclusie voor de hand. De monetaire politiek moet toch noodzakelijk gesubordineerd zijn aan de economische politiek, m.a.w. de gouden standaard moet onder de huidige omstandigheden wijken voor de eischen van het algemeen belang.

Dat opgeven van den gouden standaard geeft echter niet alleen de noodige bewegingsvrijheid voor de wensche-lijk geoordeelde economische politiek, het is tevens een middel om de door alle partijen noodzakelijk geachte aanpassing van binnen- aan buitenlands prijsniveau, in snel tempo te verwerkelijken. Deze stelling behoeft nauwelijks nadere verklaring. Zij is door de voorstanders van deva-

luatie genoegzaam uiteengezet en heeft feitelijk nooit een ernstige bestrijding gevonden.

Wij willen ons thans niet begeven in een herhaling van de uitvoerige beschouwingen, die omtrent deze kwestie reeds zijn gegeven. Wij zouden onze lezers in overweging willen geven voor zich zelf eens na te gaan in hoeverre bij devaluatie inderdaad de in het vorig artikel opgesomde algemeen wenschelijk geachte doeleinden kunnen worden bereikt. Wij zijn volkomen gerust op het resultaat van die onderzoeken.

Dat een devaluatie desniettemin nog op veel tegenstand stuit, moet in de eerste plaats worden toegeschreven aan de naar onze meening foutieve opvatting omtrent het wezen van den gouden standaard waardoor men er toe kwam het behoud van dien standaard als een op zich zelf gewenscht doel, ja als een moreele plicht te beschouwen.

De gouden standaard is echter niets anders dan een technisch middel om de koopkracht van de geldeenheid of wat hetzelfde is de prijzen te beïnvloeden en de wisselkoersen te reguleeren. De gouden standaard ontleende zijn beteekenis aan het feit, dat hij constante wisselkoersen handhaafde op de landen waarmede Nederland in het internationaal verkeer de meest intensieve handelsrelaties onderhield en waarborgde verder, dat het prijsniveau gelijk gericht werd aan dat op de wereldmarkt.

Geen van deze doeleinden wordt bij behoud van den gouden standaard thans gewaarborgd.

Waar deze standaard onder de huidige omstandigheden niet alleen geen gezonde, rechtvaardige prijsverhoudingen waarborgt, maar integendeel een herstel van gezonde prijsverhoudingen verhinderd, moet hij dus daarom alleen reeds onder de huidige omstandigheden als onjuist, ja als onrechtvaardig worden verworpen.

Men kan zelfs de vraag stellen of ook onder meer normale omstandigheden de gouden standaard zonder meer als de meest gewenschte monetaire politiek moet worden beschouwd.

Wij willen deze vraag voor het oogenblik laten rusten, omdat zij in den thans gevoerden strijd van niet direct practische beteekenis is. Van belang is echter hier reeds te

constateeren, dat ook de heer Trip blijkens zijn meermalen geciteerd jaarverslag toegeeft, dat de gouden standaard een eigenlijke nationale conjunctuurpolitiek in hooge mate belemmert en daarom ook tot de conclusie komt, dat de grondslagen moeten worden gelegd voor een internationale conjunctuurpolitiek, via een samenwerking der centrale banken, georganiseerd in de Bank voor Internationale Betalingen.

Het groote misverstand, wat in betrekking tot de moreele zijde van de monetaire politiek is ontstaan, vindt juist zijn oorzaak in het feit, dat men de juiste hierarchie der doeleinden uit het oog heeft verloren.

Niet de kwestie van een goudgehalte van de munt, niet die van den goudprijs is hier doorslag gevend, maar in het vraagstuk van den rechtvaardigen prijs culmineert het eigenlijke probleem.

Indien de gouden standaard rechtvaardige prijsverhoudingen zooveel mogelijk verzekert, moet hij als moreel juist worden aanvaard, indien hij daarentegen leidt tot een onrechtvaardige prijsverhouding, moet hij moreel worden verworpen.

Ook het — *ex nihilo nihil fit* — dat Prof. Dr. Ch. Raaymakers in zijn bekende brochure over devaluatie herhaaldelijk naar voren brengt, gaat hier niet op. Rechtvaardige juiste prijzen hebben niet alleen invloed op de verdeling, maar ook op omvang en richting van de productie. Bij rechtvaardige prijsverhoudingen hebben niet alleen bepaalde individuen, maar heeft de maatschappij in z'n geheel belang. Mede daardoor is het mogelijk via beïnvloeding der prijzen nieuwe economische mogelijkheden te scheppen, natuurlijk binnen de grenzen van de natuur der productiefactoren en den stand der techniek.

Maar, zal men misschien vragen, heeft de Nederlandse Staat dan niet een bepaald goudgehalte van den gulden gewaarborgd? Deze waarborg is inderdaad nooit gegeven en kón ook niet worden gegeven. Bij de behandeling van de muntwet is hierop wel door den heer van Nierop in de Eerste Kamer aangedrongen. Te recht antwoordde daarop echter de toenmalige minister van Financiën: „dat zoodanige bepalingen een verklaring op papier zouden zijn, waaraan men niets zou hebben.”

Te recht heeft de wetgever steeds begrepen, dat bepalingen omtrent gewicht en gehalte van de munten nooit kunnen beteekenen, dat het gewicht en gehalte onder alle omstandigheden ongewijzigd zal moeten blijven. In het jaar 1847 heeft men, om een prijsstijging en een onrechtmatige behandeling van crediteuren te voorkomen, daarom aan het goud het karakter van wettelijk betaalmiddel ontnomen. In de zeventiger jaren deed men geheel om dezelfde motieven het zelfde met het zilver. Degene, die in het tijdperk van den zilveren standaard een verplichting had aangegaan in guldens, kon die verplichting na de zeventiger jaren niet weer voldoen met een bepaalde hoeveelheid zilver maar in guldens, welke op een heel andere basis waren gebaseerd.

Indien dan ook onder de huidige omstandigheden de Staat zou overgaan tot een verlaten van den gouden standaard om daardoor juiste prijsverhoudingen te waarborgen, zou zij in principe precies hetzelfde doen, als de wetgevers van de jaren 1847 en 1878.

Conjunctuurverbetering?

In verband met de gedurende de laatste maanden opgetreden prijsstijgingen op de wereldmarkt, wordt wel eens de vraag gesteld of daardoor het pleidooi voor devaluatie niet veel van zijn kracht zou verliezen. Indien die prijsstijgingen inderdaad van dusdanigen aard zijn, dat daardoor de juiste verhoudingen tusschen binnen- en buitenlandsch prijsniveau zouden worden hersteld, moet die vraag inderdaad bevestigend worden beantwoord.

Die prijsstijging is echter niet algemeen en zij brengt met name niet in voldoende korte tijd de noodige aanpassing van de kostenverhoudingen in de verschillende landen te weeg.

Daardoor wordt de noodzakelijkheid eener devaluatie voor Nederland danook niet weggenomen.

Wij willen daarbij zelfs aannemen, dat deze prijsstijgingen niet een tijdelijk karakter dragen, samenhangend met het Italiaansch-Abessynisch conflict, maar dat wij hier inderdaad te doen hebben met een reflex van een verbeterde wereldconjunctuur. Die laatste veronderstelling lijkt ons zelfs niet onaannemelijk. De wereldconjunctuur ver-

toont reeds sedert meer dan een jaar de teekenen van verbetering, terwijl de statistische positie van tal van producten reeds sedert lang aanmerkelijk gunstiger is geworden. Dat het Italiaansch-Abessynisch conflict die conjunctuur verder heeft gestimuleerd, geeft slechts meer vertrouwen in de soliditeit dezer conjunctuurverbetering.

Ware een dergelijk conflict b.v. uitgebroken begin 1929 dan zou hoogst waarschijnlijk gezien de onstabiele gevaarlijke crediet-accumulatie daarvan niet een stimuleering van de hausse, doch een vervroeging van de economische crisis een gevolg zijn geweest.

Een voortzettende verbetering in de wereldconjunctuur kan eenerzijds ongetwijfeld gunstige gevolgen hebben voor het Nederlandsch economisch leven, zij bergt daarnaast echter groote gevaren in zich.

Tot voorzichtigheid stemt in allereerste plaats reeds het feit, dat niettegenstaande de verbetering in de wereldconjunctuur gedurende het afgelopen jaar de inzinking in het economisch leven zich verder voortzette en de omvang van de werkloosheid een nieuw record aanwees. Toch is te verwachten, dat indien de verbetering der wereldconjunctuur en de stijging van de internationale goederenprijzen zich voortzetten ook Nederland daarvan te deele zal profiteeren. Zelfs is het niet uitgesloten, dat bedrijfstakken, welke tot nog toe onrendabel waren, weer een beperkte mate van rentabiliteit te zien zullen geven.

Daardoor is ook de mogelijkheid gegeven, dat de sociale druk, welke op het oogenblik in de richting van devaluatie gaat, zal afnemen. Toch iate men zich door de gevolgen van deze eventueele conjunctuurverbetering niet misleiden. Moge zij aan de prijzen der groote stapelartikelen al ten goede komen, moge daardoor ook al de omvang van het wereldverkeer toenemen, een waarborg dat Nederland zijn relatieve positie in het internationaal economisch leven zal behouden is daarmede allermintst gegeven. Het groote kostenverschil tusschen Nederland en de landen welke devaluatie toepasten, blijft daardoor immers voorloopig gehandhaafd. Weliswaar zullen ook die kostenfactoren zich misschien *op den duur* aan elkaar aanpassen, in dien tusschentijd kan echter aan het econo-

misch leven van Nederland een vrijwel onherstelbare schade zijn toegebracht.

Een voorbeeld moge dit verduidelijken.

Door een verbetering van de wereldconjunctuur is het mogelijk, dat het wereldverkeer toeneemt en dat daardoor ook de scheepvaart betere aspecten gaat vertoonen. Daarvan zullen havens zooals die van Rotterdam en Amsterdam op zich zelf profiteeren. Het groote kostenverschil tusschen de Amsterdamsche en Rotterdamsche eenerzijds en de Antwerpsche havens anderzijds blijft echter voorloopig bestaan. Slechts op den duur is er hier een belangrijke verhooging van loonen, kade- en havengelden te verwachten.

De tendens tot verplaatsing van het verkeer van de Nederlandsche naar de Belgische havens blijft dus voorloopig onveranderd bestaan. Moge de Rotterdamsche haven door de verbetering van de conjunctuur eenige verbetering vertoonen, relatief zal haar positie ten opzichte van Antwerpen relatief achteruit gaan.

Deze verschuiving heeft de tendens blijvend te worden, doordat bij een vergrooting van het Antwerpsche havenverkeer ten opzichte van Rotterdam haar aantrekkelijkheid toeneemt. Bovendien zullen de nieuwe investaties zich hier niet richten tot Rotterdam, maar naar Antwerpen, met het gevolg, dat de verbetering in de outillage in de Antwerpsche havens sterk zal toenemen, terwijl die in Rotterdam betrekkelijk constant zal blijven.

Het zelfde nu wat voor onze havenpositie geldt, geldt op gelijke wijze voor al die takken van bedrijf, welke niet noodzakelijkerwijs plaatselijk zijn gebonden. De bedrijven die er nu eenmaal zijn, zullen eenige verbetering in rentabiliteit vertoonen, maar zij zullen in beteekenis relatief verminderen.

Wat in Nederland ook bij een sterke opleving van de wereldconjunctuur dreigt is een soortgelijke situatie als waarin Engeland in de jaren 1925 tot en met 1929 verkeerde, een situatie welke daar logischerwijze leidde tot de ernstige gebeurtenissen van het jaar 1931.

Een algemeene verbetering in de wereldconjunctuur,

gesteld al, dat zij zich spoedig en in snel tempo zou voortzetten, maakt het probleem van de devaluatie in Nederland danook niet minder urgent. Integendeel zij verschaft de eenige mogelijkheid om Nederland ook werkelijk van die verbetering in de conjunctuur te doen profiteren en het gevaar te bezweren van een verdere relatieve verzwakking van de positie van Nederland in het internationaal economisch leven.

Zij opent bovendien de mogelijkheid het percentage van devaluatie, dat thans noodzakelijk is, geleidelijk te verminderen en maakt het zelfs niet uitgesloten, dat later weer de oude muntpariteit zal kunnen worden hersteld.

Devaluatie-methode.

Dat brengt ons vanzelf op de methode van devaluatie. Wij kunnen ons hier grotendeels aansluiten bij het Urgentie-Programma van de Vereeniging voor Waardevast Geld. „Van de verschillende methoden ter uitvoering der noodzakelijk geachte devaluatie achten wij een de facto-aansluiting bij het sterlingblok op de oude pariteit het meest aanbevelenswaardige”, zoo heet het daar.

„Devaluatie op een nieuwe goudpariteit, zooals toegepast in Tsjecho-Slowakije en België, meenen wij met klem te moeten verwerpen, omdat een dergelijke maatregel een te definitief karakter draagt. Zoolang niet — door een internationale valuta-stabilisatie — de zekerheid van stabiele valuta-verhoudingen en eventueel een algemeen herstel van den gouden standaard gebracht is, is het voor Nederland ongewenscht zich op een nieuwe goudpariteit, die men zeer bezwaarlijk nog eens zou kunnen verlaten, vast te leggen.

Anderzijds lijkt ook een vrij zwevende valuta, waarbij men den gulden zgn. zijn „eigen”, zijn „natuurlijke” niveau kan laten zoeken, practisch ongewenscht. Het economische leven en in het bijzonder de op in- en uitvoer georiënteerde handel en nijverheid hebben in hooge mate behoefte aan zooveel mogelijk stabiele wisselkoersen, hetgeen door aansluiting aan het zoo uitgebreide sterlingblok in ruime mate zou worden verwezenlijkt. Daartegen zou het bedrijfsleven zeer gedupeerd worden door een vrij zwevende valuta, welke op elke belangrijke kapitaal-

beweging en vooral op die met een speculatief karakter onmiddellijk zou reageeren met over de geheele linie scherp fluctueerende buitenlandsche wisselkoersen.

Wij meenen derhalve, dat de zekerheid en stabiliteit, waarnaar ons bedrijfsleven met verlangen uitziет, het best zouden zijn gewaarborgd door een de facto-stabilisatie van het Pond Sterling. Deze stabilisatie zou niet direct de jure moeten geschieden, omdat, zoolang nog geen algemeene internationale stabilisatie heeft plaats gevonden, de mogelijkheid moet openblijven het Pond Sterling weder los te laten, voor het geval namelijk Engeland mocht gaan afwijken van de tot dusverre sedert de devaluatie van het Pond gevoerde voorzichtige monetaire politiek.

Tegen een aansluiting aan het Pond Sterling de jure valt nog aan te voeren, dat de beslissing over de uiteindelijke waarde van den gulden — die onder den huidige gebrekkigen gouden standaard reeds is gebleken speelbal te zijn geweest van ongecontroleerbare *internationale* factoren — niet uitsluitend aan de monetaire politiek der Engelsche Regeering ter beslissing kan worden overgelaten, zonder te kort te doen aan onze souvereiniteit. Toch moge worden opgemerkt, dat Engeland te allen tijde grooter waarborgen heeft gegeven voor een gezonde monetaire politiek dan menig lid van het goudblok."

In een ander opzicht kan ik echter de Vereeniging voor Waardevast Geld in haar Urgentie-Programma niet volgen, namelijk voor zoover zij adviseert tot devaluatie in de oude pariteit ten opzichte van het Pond Sterling over te gaan.

Men houdt hier naar mijn meening te weinig rekening met het feit, dat sedert 1931 Nederland een deflatie-Politiek heeft gevoerd, welke niet geheel en al ongedaan kan worden gemaakt. Moge in de gedachtengang eener deflatie-politiek de aanpassing ook onvoldoende zijn geweest, in feite heeft zij toch in niet te verwaarloozen mate plaats gevonden. Zoo zijn de kosten van levensonderhoud in Engeland sedert 1931 vrijwel constant gebleven, terwijl in ons land die kosten belangrijk zijn gereduceerd.

Bovendien hebben wij op het gebied van de loonverhoudingen hier en daar belangrijke aanpassingen plaats

gevonden. Deze feiten mogen niet worden genegeerd. Wanneer men dat wel doet, dreigen intern ernstige verstoringen en wordt ook de internationale stabiliteit in gevaar gebracht. Veel juister lijkt het ons dan ook de verhouding van de kosten van levensonderhoud van Nederland en Engeland als uitgangspunt voor de mate van devaluatie te nemen.

Bovendien zal ook bij dit lager devaluatie-percentages de mogelijkheid van loonaanpassing naar boven in sommige gevallen niet mogen worden uitgesloten.

H. A. K.